Katalógus a divat!?

Forgatom a Lakáskultúra című lap egyik régebbi számát. Két oldalt szenteit a témának: a könyvek elhelyezése a lakásban. A képekkel bőven illusztrált írás mindenekelőtt leszögezi: a zárt könyvszekrény a múlté, a lakberendezés mai divatja szerint nyitott polcokon a könyvek helye.

Mindig tudtam, hogy a divat fontos dolog, változásai jeleznek egyet-mást, ha elég közvetetten is, társadalmi változásokról. Ez a szabadpolcdivat például azt is jelzi, hogy szerencsésen túl vagyunk azon a korszakon, amikor könyv ugyan került már a lakásokba, mert megvolt a rávaló, de kézbe még nemigen. Inkább csak dísznek, dekorációnak az új bútorhoz; gyakran úgy válogatva, hogy színre is, „méterre" is passzoljon a berendezés egyéb tárgyaihoz. Ráhúzták az üvegajtót, úgy maradt a következő nagytakarításig. Mostanában meg híre sincs az üvegezett szekrényeknek, polc van, amelyről könnyedén kiemelhető a könyv — napi használat céljából. De ez még nem minden! A divattanács szerint a párszáz kötetes házikönyvtárak elhelyezésének esztétikája megköveteli, hogy a polcsorok között apró fiókocskák is legyenek. Ezekbe kerülnek a katalóguscédulák! Vagyis: a lakberendezők egészen természetesnek találják, hogy akinek könyvei vannak, az használja őket, szakszerűen, vagy legalább ésszerűen csoportosítva tárolja és katalógus-összeállításig is terjedő könyvtárhasználati ismeretekkel rendelkezik. Hogyne, amikor zsenge korától a könyvek között nevelődött — sugallja még mindig ugyanez a cikk, mely a gyerekszoba könyveinek elhelyezésével is körültekintő alapossággal foglalkozik.

*

Mindezek után szükségesnek látszik leszögezni: bár a divat valóban jelez egyetmást a valóságról, azért még korántsem tartunk ott, hogy mindaz, mi a fentiekből kikövetkeztethető, általánosan érvényes lenne. Igaz, a házikönyvtárak létéről, nagyságáról, használatáról elég nehéz érvényes adatokat szerezni, de egészen bizonyos, hogy a divattanácsadásból leszűrhetők: egyelőre ideák.

Ha a látogató belép a közkönyvtárba, odafordul a könyvtároshoz és azt mondja, „kérek egy jó könyvet", nemcsak azt lehet megtudni róla, hogy olvas, hál' istennek, hanem azt is, hogy nem túl sokat, nem elég rendszeresen és kevés fogalma van arról, hogyan kell használni a könyvtárat. Az ő baja — mondhatnánk. Csak az nem biztos, hogy az ő hibája.

A mai iskolai követelmények általában arra késztetik a diákokat (gimnazistákat, szakmunkástanulókat, szakközépiskolásokat, de már az általános iskolásokat is, az egyetemi, főiskolai hallgatókról nem is beszélve), hogy könyvtárba járjanak. Még akkor is, ha a családi könyvtár az átlagosnál több kötetes. A formális logika szabályai szerint vélhetnénk, hogy annak kell legtöbbször megfordulni a könyvtárban, akinek a legkisebb, vagy a legkevésbé célszerűen összeválogatott a könyvgyűjteménye otthon. Ám a dolog éppen fordítva van.

*

Az intézményes, iskolai képzés folyamatában köztudottan újratermelődnek az induláskor megvolt, nem a képességek eltéréséből fakadó információ — és ismeretkülönbségek. Az ugyancsak jól ismert társadalmi erőfeszítések ellenére. Az iskolaügy reformjának egyik célja: mérsékelni az ilyenfajta szelekciót. Ennek a „nagy körnek" egyik cikkelye a „könyvesség", vagy a „könyvnélküliség" dolga is. A szóhasználat megtévesztő lehet: nem egyebet, magatartást kívánnak jelölni a szavak, könyvhöz-olvasáshoz való viszonyt. Amely legegyszerűbben és konkrétan a könyvtárakban követhető nyomon.

Ha a középiskolásoknál maradunk: a könyvtárosok tapasztalata szerint a gimnazisták a leginkább „könyvesek". Vagyis: határozott céllal látogatnak a könyvtárba; önállóan képesek kiválasztani az éppen szükséges köteteket, általában tudják „hova kell nyúlni"; nem okoz gondot számukra a katalógushasználat; megfelelő szintű kutatási feladatokat oldanak meg önállóan, és céltudatosan használják a könyveket általános műveltségük gyarapítására is. Korántsem mondható mindez a szakközépiskolásokról és még kevésbé illik a szakmunkástanulókra. (Természetesen „nagy számokról" van szó, nem arról, hogy nincsenek szakmunkástanulók, akikre a gimnazistákról mondottak érvényesek — és fordítva.) A könyvtárban persze segítenek, azért vannak ott. A diák megmondja például a következő dolgozatírás témáját — kerítenek neki irodalmat hozzá. A szakmunkástanulóktól, aki tétován kér „valami jó könyvet", kitudják, mi az ami leginkább lefoglalná. Legközelebb már úgy ajánlanak, hogy táplálják a csírázó érdeklődést. Vannak sikereik is. De kevés. Ha a gyerek pedagógusával dolgozhatnának együtt az ambíciózus könyvtárosok, talán több lehetne.

Pár példát sikerült is felkutatni. Vannak olyan szakközépiskolák, ahol jó intézményi könyvtár működik, és a magyartanár egymaga képes — könyvtárosi és pedagógusi módszerekkel, eszközökkel — könyvhöz szoktatni a tanítványait. (Szegeden ilyen például a Rózsa Ferenc szakközépiskola.) „Könyvtárhasználati órára", a Somogyi-könyvtárban összesen három szakközépiskolából mentek csoportosan a diákok — az elmúlt és a mostani tanévben.

*

Nincs hát sok okunk az elégedettségre. Különösen ha elhisszük, végre, hogy a könyvekkel jó viszonyba kerülni és valamely szakmát elsajátítani — nem egymást kizáró tevékenységek. Ha nemcsak hinnénk, de igazán tudnánk is, hogy e kettő összepasszítása a társadalmi mobilitás nem lényegtelen feltétele. Ha tennénk is, a mostaninál többet, hogy az emlegetett könyves divattanácsokat divaton kívüli igények és meggondolások alapján is fontolóra vehesse — mindenki.

A munkásőrség egységgyűlései

Pénteken, a munkásőrségnél megkezdődtek az immár hagyományos januári — februári ünnepélyes egységgyűlések. Az ünnepélyes év eleji egységgyűlések — amelyekre meghívják a szocialista brigádtagokat, a családtagokat, a fegyveres erők és testületek vezetőit — a munkásőrközösségek bensőséges területi eseményei. Itt értékelik az elmúlt évi tevékenységet, meghatározzák a következő évben megvalósítandó kiképzési feladatokat, elismerésben részesítik a kiváló eredményt elért egységeket, alegységeket, parancsnokokat, munkásőröket.

Az idén számot adnak arról is, hogy a munkásőrség megalakulásának 20., és a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 60. évfordulóját a munkásőrök, a termelés, a kiképzés és a szolgálati feladatok példás és magasszintű teljesítésével ünnepelték, s vállalják, hogy idén is mindent megtesznek munkahelyeiken hasonló sikerek eléréséért.

Együttműködési szerződés

A három M-munkamódszer — mozdulatelemzés, munkatanulmányozás, munkakialakítás — széles körű elterjesztésére kötött együttműködési szerződést a Csepel Művek Jármű- és Konfekcióipari Gépgyára, a Bakony Művek, valamint az Irányítás és Számítástechnikai Intézet. (MTI)

Izgalom, délfelé...

A lány az ablakszögletben ült, lehajtott fejjel. Mellette a magas, bajúszos fiú előre, a folyosó vége felé nézett, aztán egy hirtelen mozdulattal feléje fordult. Odakint fényes a januári napsütés, dübörög a forgalom. Nemsokára delet harangoznak.

— Aztán azt kérdezte...

— Most már mindegy...

— Nem is tudtam valami nagyon...

— Istenem, csak már bent lennék...

A hangok összemosódnak, az ajtó előtt várakozó öt ember hol összegyűlik, hol szétszéled. Mintha mágnessel vonzanák egymást. Az egyetemet immár két éve maga mögött tudó szemlélőben így együtt fura nosztalgiákat ébresztenek. Ami tovatűnt, kellemetlenségében is megszépül, ha már csak emlék: korán-kelős, kávévedelős, sápadt, éhgyomorrahányingeres vizsganapok, sötét ruhában, egyszál index-szel (néha egy-két papírcetlire hevenyészett puskával) a zsebben, kiszolgáltatva az örök Kérdezőnek.

A lány megszólal:

— Nyolc óta ülök itt, az államjog-vizsga amúgyis elég cikis. Ráadásul éppen most rúgtak ki kettőt...

Nyílik az ajtó, a fiú arckifejezése egyértelmű.

— Félórával ezelőtt éppen az izgalomról beszélgettünk... A legborzasztóbb a várakozás. Végigélem az egész vizsganapot. Tavaly egyszer kilenckor jöttem, délután négyre kerültem sorra. Iszonyú volt. Vannak mindenféle teóriák, korán bejutni, amikor még nincs összehasonlítási alapja, később, mikor már fáradt... én nem tudom, hogyan jó. Akármennyit tanul az ember, szerintem az izgalom, az természetes.

Elhagyatott a természettudományi kar épülete. Lent a téren, amit méltán lehetne egyetemista-fórumnak nevezni, az ebédidő az úr: mennek a menzára, jönnek a menzáról. Ezek valahogyan nem a munka órái.

A fiú jó tíz méterrel előttem baktat a néptelen-végtelen folyosón. Egy ajtó elé érve váratlanul megáll, leveti a kabátját, az ablakkilincsre akasztja. Egykedvűen megigazítja s nyugodt sétába kezd.

— Általában utolsó szoktam lenni. Legtöbbször már csak így egyedül kerülök az ajtón belülre, néha a vizsgáztató visszatart egy-két embert „az én kedvemért". Akaratlanul is ideges lesz, aki reggeltől kezdve végigálldogálja az egész vizsganapot. Délelőtt mindig benézek, felmérem, mennyien vannak, nagyjából mikorra érdemes visszajönni. Aztán elmegyek. Lazítani. Most visszavittem a könyveket a könyvtárba, sétáltam egy nagyot. Nem, nem gondoltam a vizsgára, bármilyen hihetetlen is. Nemsokára megyek a Tátrába síelni, azon töprengtem, mit kell még elintézni, mit kéne vinni, mi lesz, hogy lesz. Nem mondom, én magam alakítottam ki saját magamnak ezt a modellt, hiszen volt már egy pár vizsgám. (Nem egészen két éve végeztem matematikus szakon, szeptemberben jöttem át programozónak.) Szerintem túlzott fontosságot tulajdonítanak a vizsgáknak a többiek, rossz értelemben. Önmagukat hergelik, öntudatlanul is annyira beleélik magukat, hogy úristen, mi lesz, leszakad a mennybolt, és kivégzésre megyek. Egyféle önszuggeszció az egész. Lehet, hogy nagyon egyedül állok a véleményemmel, de tényleg így gondolom. Mindig magam iránti kíváncsisággal eltelve megyek be. Szerencse ide vagy oda: menynyit ér mindaz, amit odáig produkáltam.

Ennyit mond a fiú, okosan, átgondoltan, készséggel. Ő is öltönyben, nyakkendőben van — s vizsgára vár, az egyetemen. Régi emlékek mai felidézője. A félévenként visszatérő heteké, izgalmakkal vagy anélkül, index-szel, jegyzetekkel, menzával és nagy sétákkal. Diákként, fiatalon, tisztán, reménykedve. Néhány év s számára is emlékké nemesedik mindez. S igen jó, hogy így van!

Domonkos László

Hétköznapok

Óvodások vallomása

Orvosi váró. Mindegy melyik, hisz a kép ugyanaz: a szó szoros értelmében gyerek gyerek hátán. Kinek a melegtől, kinek a láztól, kinek a sírástól ég az arca. A szülők csöndes belenyugvással ülnek, állnak: várnak. Két apróság viszi a prímet, egymást túlkiabálva, s mindkettő gondja ugyanaz. No nem, nem az orvostól félnek, még csak nem is a „szuritól". Attól, hogy esetleg nem mehetnek holnap óvodába. Hallgatom kétségbeesett könyörgésüket, nézem szánnivalóan elkeseredett, könnyes kis arcukat — és közben hálát érzek. Az óvónők iránt, akik miatt így ragaszkodnak ezek az apróságok az „intézményesített családhoz", a „mamahelyettesekhez", akik csábító meleg légkört képesek teremteni mások gyerekeinek is.

Hogy érdemes-e? A kedvességet, a szeretetet észreveszik, értékelik a három-, négyévesek is. Annál az őszinte vallomásnál nem is kell több, hogy a „szurinál" is jobban fáj, ha napokig távol kell maradniuk a világot feltáró óvónőktől, a barátoktól, a közös játékoktól. Az emiatt potyogó könnyek az egyedülieket, amelyek inkább megnyugvást adnak a szülőknek: nincs ok aggodalomra, amíg távol van a gyerek. Köszönetként kevés az év végén adott virágcsokor.

Az idő drága

Villamosmegálló. (Hiába, ha közlekedik az ember, ez már önmagában téma.) Társtalanságomat, ahogy telnek a percek, tömegiszony váltja fel. Ellenkező irányból már a harmadik villamos tart a végállomás felé, visszafelé egy sem akar jönni. Mindenki sietne, idegesen pislogunk az óránkra, ki-ki mondja a magáét, megtudom, ki honnan késik el, és eközben egyetlen dicsérő szó sem hangzik el az SZKV-ról, a dupla vágányról és a villamosvezetőkről. Unaloműzőként társasjátékba kezdenek a várakozók, azt kell kitalálniuk, vajon mit csinálhat a végállomáson a három villamosvezető. Szóba jön, hogy melegszenek, kávét isznak, szusszannak egyet, esetleg lejátszanak egy kártyapartit... Mindenki találgatását elfogadják végül, hisz igaz is, új szociális épületet kaptak az SZKV dolgozói, ott kényelmesen eltölthetik az időt.

Az utasok azonban fáznak isten szabad ege alatt, őket csak a tehetetlen düh melegíti. Ahogy feltűnik a kanyarban a sárga csuklós, a mély sóhajokkal még a méreg is elszáll — hihetné az ember. Csakhogy amikor a villamos megáll, a vezető máris nyomja a csengő gombját, berreg a kellemetlen hang pánikot keltően: siessünk, siessünk. Az összes megállóban anyák, karonülő gyerekkel, idős emberek próbálják kapni a lábukat, nehogy lemaradjanak. Mégis van, akinek kétségbeesett, meglepődött arca csak emlékképként jön velünk. Mert a csengő kegyetlenül szól, figyelmeztet, siettet. Türelmetlen a vezető, elvégre a lassú lefelszállókkal nem fecsérelheti el a drága időt.

Ch. Á.

Ülésezett a MEDOSZ megyei bizottsága

Javult-e a mezőgazdasági, erdészeti, a vízügyi vállalatoknál az üzemi demokrácia helyzete? Volt-e elég fórum, ahol az 1977-es esztendő gazdasági eredményeit megvitathatták a dolgozók? Milyen a szociális helyzet, teljesítették-e a munkavállalásokat, jó volt-e bérgazdálkodásuk? Tettek-e javaslatokat a szakszervezeti aktivisták a munkaverseny folytatására, az új évben is kibontakozó versenymozgalomhoz való csatlakozásra? — csak néhány kiragadott kérdés, melyről tegnap, pénteken a Mezőgazdasági, Erdészeti és Vízügyi Dolgozók Szakszervezete Csongrád megyei bizottsága idei első ülésén esett szó.

Sulyok József megyei titkár értékelte a testület 1977. utolsó negyedévének munkáját, és beszámolt a szakszervezeti választások (1975) óta eltelt idő alatt végzett megyei tevékenységükről. A jelenlevők megvitatták a szakszervezeti jogsegélyszolgálat szervei működésének tapasztalatait, majd meghatározták a további tennivalókat.

Ezután az 1978-as év programját és az első félévi munkatervet fogadták el.

Árufforgalom, lakásépítés

A Fogyasztási Szövetkezetek Országos Tanácsának ülése

Az elmúlt évben több mint 12 százalékkal növekedett a szövetkezeti kereskedelem áruforgalma, erőteljesen bővült a szövetkezeti és a közös vállalatok tevékenysége: árbevételük mintegy 10 százalékkal haladta meg az 1976. évit. Mint a Fogyasztási Szövetkezetek Országos Tanácsának pénteki ülésén megállapították, a korábbinál hatékonyabb termelésszervező munkával az ÁFÉSZ-ek 1977-ben csaknem 7 milliárd forint értékű mezőgazdasági terméket vásároltak fel.

A SZÖVOSZ elnökségének előterjesztése alapján az Országos Tanács megvitatta és jóváhagyta az 1978. évi népgazdasági tervből a fogyasztási szövetkezetekre háruló feladatok végrehajtásának irányelveit. Az idén, számítások szerint várhatóan 10 százalékkal növekszik a szövetkezeti kereskedelem áruforgalma. Fontos feladat, hogy megkülönböztetett figyelmet fordítsanak ez évben is a vendéglátóipari tevékenység színvonalának növelésére, fokozatosan törekedjenek a gyermek- és a diákélelmezés szélesítésére.

A lakásszövetkezetek keretében az idén várhatóan felépül 4500—5000 szövetkezeti lakás, és elkezdik további 4700—5200 lakás építését is. Fontos feladat a lakásfenntartó tevékenység szervezettségének növelése is.

Néprajzi expedíció

Milyen szerepe van a víznek Tiszazug életében? — erre keres feleletet az a különleges néprajzi expedíció, amely a szolnoki Damjanich János Múzeum munkatársainak kezdeményezésére a nyáron, július 10-én száll majd vízre Szolnoknál és egész Csongrádig utazik. Az expedíció — amelyben több szomszédos megye muzeológusai is részt vesznek — a Közép-Tiszavidéki Vízügyi Igazgatóságtól kölcsönzött hat nagyobb csónakkal két hetet tölt majd a tájon.

Többek között tanulmányozzák az ártéri gazdálkodás múltját és jelenét, vizsgálják a tiszazugi falvak lakóinak életét, gazdálkodási formáit, azt, hogy a víz miképpen járul hozzá a tájegység jelenlegi arculatának kialakításához.